

Česká a Saská akademie věd chtějí rozvíjet spolupráci na důležitých tématech

6.11.2024 - Julie Smilnická, Luděk Svoboda | Akademie věd České republiky

Konference v liblickém zámku se konala jako první ze společných akcí, na nichž se Akademie věd ČR a Saská akademie věd (Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig - SAW) domluvily v memorandu, které obě instituce podepsaly v roce 2023. Předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová v této souvislosti podotýká, že memorandum otevřelo cestu k dlouhodobému partnerství. „Chtěli jsme tak podpořit sdílení znalostí především v palčivých tématech, jako jsou například energetika, udržitelné zemědělství a odolná společnost. Pevně ale věříme, že memorandum poslouží jako výchozí platforma pro zintenzivnění a rozšíření spolupráce s naším přeshraničním partnerem a že na něj navážou úspěšné projekty, přínosné pro obě strany, a to ve všech vědních oblastech,“ říká a doplňuje, že jde o důležitý krok k upevnění vědeckých vazeb mezi institucemi a regiony.

Účastníci česko-německého sympozia v Konferenčním centru AV ČR v Liblicích

„Dostatek potravin i udržitelnou energetiku musíme zajistit pro společnost sebevědomou, soběstačnou a konkurenceschopnou – a tedy odolnou vůči krizím, jimž bude Evropa čelit,“ pokračuje Eva Zažímalová. A právě sdílení vědomostí a zkušeností ve vytyčených oblastech s renomovaným vědeckým partnerem umožní efektivněji čelit globálním výzvám, a přispět tím k udržitelnému rozvoji společnosti.

Překračovat hranice

„Sasko a Česko sdílejí dlouhou a pestrou historii, jak se ostatně od blízkých sousedů očekává,“ upozornil při zahájení sympozia předseda Rady pro zahraniční styky a člen Akademické rady AV ČR David Honys. Jako příklad uvedl některé okamžiky politických i kulturních dějin s tím, že věří, že odborníci z obou stran hranic, kteří se v Liblicích setkávají, najdou nové pracovní partnery, a podpoří tak další spolupráci mezi oběma institucemi i regiony: „Naše stopa není v Evropském výzkumném prostoru zanedbatelná. Bez kontaktu se zahraničními kolegy a kolegyněmi by ale byl rozvoj české vědy pozvolnější.“

Předseda Saské akademie věd Hans-Joachim Knölker a předseda Rady pro zahraniční styky a člen Akademické rady AV ČR David Honys, který sympozium zahajoval za Akademii věd ČR

Význam mezinárodní spolupráce a vazby mezi českými a německými vědci vyzdvihl také předseda Saské akademie věd Hans-Joachim Knölker a zdůraznil, že jde o začátek důležitého partnerství: „Vědeckou úroveň obou institucí hodnotí nejen v Evropě, ale i ve světě velmi dobře. Jsem proto rád, že můžeme společně pracovat na řešení témat, která jsou ve veřejném zájmu v Německu i Česku.“

Slova Joachima Knölkerera potvrzuje Jiří Plešek z Akademické rady AV ČR, který má na starosti koordinaci a koncepční rozvoj Strategie AV21. Podle něj programy Strategie AV21 podporují aktivity, které zohledňují hlavně veřejný zájem: „Vznikají v synergii různých oborů a odvětví a orientují se na výzkumy, jež odpovídají na současné problémy. Zkušenosti našich vědců a vědkyň určitě uplatníme i v projektech se Saskou akademií věd.“

Pro rozvíjení všech tří zmiňovaných témat má Akademie věd ČR předpoklady. Na „poptávku“ po jejich řešení na základě vědeckých expertiz reaguje už několik let v programech Strategie AV21 s

mottem „špičkový výzkum ve veřejném zájmu“.

Aktuální výzvy, nové poznatky

Během dvoudenního programu představilo své výzkumy a projekty 14 vědců a vědkyň. Akademii věd ČR v Liblicích reprezentovali odborníci z pracovišť, kteří se věnují některému ze tří klíčových témat.

Například ředitel Ústavu termomechaniky AV ČR Miroslav Chomát mimo jiné hovořil o programu Strategie AV21 *Udržitelná energetika*. Jak zdůraznil, pokrývá klíčové oblasti, které jsou spojené s přechodem k udržitelné energetice. Například v jaderné energii musíme hledat nová řešení pro termojadernou fúzi a zajistit bezpečnost jaderných elektráren se štěpnými reaktory: „Nestálost výroby energie z obnovitelných zdrojů a postupná decentralizace výroby vytváří tlak na skladování energie. Velkou roli může sehrát vodík, který lze do budoucna považovat za hlavní zdroj energie pro dopravu.“

Zemědělství a zejména šlechtění se formovalo a rozvíjelo s využitím nových technologií už od starověku. V posledních dvou stoletích došlo k významnému průlomům zejména pochopením a využitím genetických poznatků. S vývojem metod, jako jsou TALEN nebo CRISPR-Cas, které umožňují aktivně modifikovat genomy organismů, dosáhli vědci a vědkyně určitého vrcholu.

V současnosti mohou být techniky editace genomu klíčovým nástrojem ve šlechtitelské praxi. Nejen tyto metody ale patří do kategorie nových šlechtitelských technik. Prezenci na toto téma představil Roman Hobza z Biofyzikálního ústavu AV ČR. Mimo jiné zdůraznil, že je zásadní, jak se podaří propojit základní výzkum s aplikacemi. „Proti hladkému průběhu uplatnění poznatků v praxi může stát mnoho překážek – zejména těch, které souvisejí s legislativou, mediální prezentací a pochopením veřejnosti. Významnou roli hrají i nadnárodní korporace, které určují pravidla, co je možné a proveditelné.“ doplnil.

Webové portály, které se zaměřují na poskytování informací veřejnosti nebo i specifickým příjemcům jako zemědělcům, představila Lenka Bartošová z Ústavu výzkumu globální změny AV ČR. „Například portál intersucho.cz přináší údaje o výskytu a trvání sucha, přičemž se zaměřuje zejména na půdní sucho, web agrorisk.cz pro změnu slouží právě zemědělskému sektoru,“ uvedla. Všechny tyto aktivity jsou součástí programu *Potraviny pro budoucnost*.

Na významu nabývá i téma resilience, kterému se věnuje program Strategie AV21 *Odolná společnost*. Odolnost označuje schopnost systému vyrovnat se úspěšně, či dokonce růstově s krizí, s nečekanou nebo ohrožující událostí či se změnou životních podmínek. Martin Nitsche z Filosofického ústavu AV ČR představil projekt, jenž zkoumá a prakticky ověřuje systémové předpoklady, zdroje a nástroje společenské odolnosti vůči krizím ve specifickém prostoru Ralska. „To prošlo v průběhu 20. a 21. století zásadními proměnami a čelilo a stále čelí socio-kulturním, environmentálním i ekonomickým krizím,“ uvedl badatel a představil, jak lze multisystémovou odolnost aplikovat na sociální situaci této oblasti a jak místní podmínky tento přístup k odolnosti ovlivňují.

Příští rok na shledanou

Symposium přineslo nejen nové poznatky, ale také ukázalo, že je důležité spojovat ve výzkumu síly. Spolupráce mezi Akademii věd ČR a Saskou akademií věd tak má potenciál, aby byla přínosem nejen pro samotné vědce, ale i celou evropskou společnost, která může z výsledků vědy těžit.

„Věřím, že spolupráce bude pokračovat nejen na úrovni obou institucí, ale že se prostřednictvím liblického symposia rozšíří i na pracoviště Akademie věd, univerzity a výzkumná pracoviště, na nichž působí kolegové a kolegyně ze Saské akademie věd. Těším se na společné projekty. Budeme se za rok těšit na viděnou v Lipsku,“ podotkl závěrem Hans-Joachim Knölker.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Ceska-a-Saska-akademie-ved-chteji-rozvijet-spolupraci-na-dulezitych-tematech-00001>